

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-2-52-58>

 <https://orcid.org/0000-0002-6676-4789>

ДУБРОВІНА Ірина Володимирівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка, наукова співробітниця,
Національна бібліотека України імені В. Вернадського
e-mail: iradubrovina@ukr.net

 <https://orcid.org/0000-0003-0408-251X>

ЛЮДВІК Вікторія Анатоліївна

молодша наукова співробітниця науково-дослідного центру Військового інституту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
e-mail: vikki.liudvik2000@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0001-5973-8913>

РУЖИЦЬКИЙ Валерій Андрійович

кандидат педагогічних наук, в.о. директора,
КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»
e-mail: valruzh@ukr.net

УДК 37.041-057.87:811.111:378.4(045)

ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ У ПРОСТОРІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Зростаюча роль гуманізації освіти, підвищення уваги до особистості концентрують увагу на «саморозвитку» як самостійній активності студентів в умовах дистанційної освіти. Процес переорієнтації вищої освіти на ідеї саморозвитку створює певні складності у трактуванні визначень в контексті сучасних викликів інформаційного суспільства. У статті піднімається питання вагомості розвитку самостійної активності особистості.

Окреслено значущість творчих здібностей людини, її потенціалу, особисто-професійних спрямувань, які підсилюють можливості процесу творчого саморозвитку. Особистість має постійно удосконалюватися, а для цього важливо розвивати здатність до саморозвитку. Категорія «саморозвиток» – уміння людини розвивати себе, активність у самовихованні, пошук оптимальних сфер самореалізації. Готовність до професійного саморозвитку студентів наповнює простір вищої освіти новим змістом, зміщує акценти сучасного дистанційного простору. Серед традиційних поглядів на категорію «саморозвиток» вчені розглядають як вектор в зміні себе, збагаченні своїх духовних потреб. Наукову категорію «професійний саморозвиток» як складову професійної компетентності фахівця визначено як цілеспрямований процес зростання фахівця на основі удосконалення професійно значущих якостей, умінь і навичок та реалізації творчих здібностей.

Визначено готовність до професійного саморозвитку студентів як інтегративне поєднання волевого, когнітивного та творчого компонентів. Інноваційні методики самонавчання сприятимуть формуванню індивідуальній траєкторії персонального розвитку студента як вияв його внутрішнього змодельованого творчого процесу «Я у майбутній професії».

Ключові слова: творча особистість; здобувач вищої освіти; компоненти саморозвитку; стратегії саморозвитку; дистанційна освіта; вища школа; євроінтеграційні процеси.

Постановка проблеми. Концепція неперервної освіти, євроінтеграційні процеси в Україні вказують на необхідність створення відповідних умов дистанційного навчання для саморозвитку кожного студента. Саме професійний саморозвиток буде слугувати запорукою фахової компетентності та затребуваності на ринку праці. Постіндустріальний соціум, провідними характеристиками якого є: перетворення знань на ключовий компонент будь якої сфери життя; перетворення знань на головний продукт діяльності і головну її сировину висувають вимоги до конкурентоздатності сучасного фахівця [1, с. 885]. Саморозвиток особистості стає основою професіоналізму соціально адаптованої особистості, що здатна змінювати, наповнювати освітній простір новими інноваційними знахідками, технологіями та підходами, що потребують креативних рішень. Професійна освіта має формувати і відстоювати потенціал компетентного працівника, а вища освіта в Україні передбачає застосування дистанційного інструментарію у освітніх завданнях, які виникнуть перед молодими фахівцями у майбутньому [2, с. 34].

Стейкхолдери як представники ринку праці наголошують на сучасних «гнучких» вміннях здобувачів вищої освіти: швидко орієнтуватися у освітніх завданнях, творчо підходити до прийняття рішень на практиці, планувати стратегії особисто-професійного саморозвитку тощо. Особисто-орієнтований підхід у взаємодії «викладач-студент» спонукає до ціннісного переосмислення та переоцінки всіх компонентів педагогічної системи, що проголошує особистість найвищою соціальною цінністю

[2, с. 30]. Проблематика «саморозвитку» має свідомий і цілеспрямований характер у становленні молодого фахівця, будучи його інтелектуальним стержнем та основою неперервного самовдосконалення.

Мета статті – окреслити теоретичну складову дефініції «професійний саморозвиток студента в дистанційній освіті», визначити його компоненти, вектори удосконалення. Вбачаємо за необхідність окреслити значення професійного саморозвитку студентів для досягнення вершин особистісної та професійної досконалості.

Виклад основного матеріалу. Становлення професійного саморозвитку студентів в Україні відбувається на основі засвоєння професійних умінь і навичок, зокрема «самопроекування» себе у професії, а дистанційна освіта виступає інтерактивною формою, що створює можливості самореалізації під час участі у круглих столах, ділових іграх, студентських творчих лабораторіях тощо.

Моделювання образу сучасного студента «Я – професіонал» формується на основі різних факторів та напрямів, які вивчають наукову категорію «*професійний саморозвиток*». Наукова думка (В. Андреев, Є. Бондаревська, В. Колісників, Н. Крилова, А. Маркова, С. Сисоєва та ін.) доводить вагомість усвідомлення студентів себе як особистості через внутрішній потенціал та самореалізацію своїх можливостей під час навчання та виконання перших кроків практики. Звідси твердження, що «професійний саморозвиток» є «цілеспрямованим процесом особистісно-професійного на основі удосконалення професійно значущих якостей, умінь і навичок, реалізації творчих здібностей здобувачів вищої освіти» [3, с. 80].

Для творчої самореалізації студентів засобами дистанційного навчання важливими у вищій школі є наукові підходи, які допоможуть в організації дистанційного навчання на високому рівні. Найбільш суттєвими вважаємо: *акмеологічний, особистісно орієнтований, системний, компетентнісний та творчий підходи*.

Г. Балл, І. Бех, І. Зязюн, В. Рибалка, С. Рудницька та ін. акцентують увагу на використанні особистісно-орієнтованого підходу як психолого-педагогічного принципу в підготовці студентів. Будучи діагностичним інструментом всебічного розвитку якостей особистості та умов цілісної реалізації цих якостей у відповідних умовах. Тому ІКТ-технології є важливими для розробки та використання особистісно орієнтованого комплексу методів вивчення, стимуляції, розвитку та реалізації творчого потенціалу здобувача вищої освіти [4, с. 127].

Врахування методологічних підходів щодо професійної підготовки студентів дозволило осмислити нагальні проблеми, пов'язані з організацією навчального процесу, методологічно вибудувати й суттєво скоригувати позицію студентів стосовно сильних та слабких сторін дистанційного навчання, визначити стратегічні напрями оволодіння ІКТ-навичками та уміннями як складової професійної самореалізації.

Сучасна дистанційна освіта передбачає врахування індивідуальних характеристик кожної особистості, її самобутності та самоцінності, задоволення потреби у самопізнанні, що сприятиме становленню нового типу інформаційної людини, орієнтованої на самостворення в ІКТ-просторі. Самореалізація визначається однією із провідних передумов прояву суб'єктності людини, відповідальність за подальшу побудову векторів самовдосконалення, самовиховання, самоосвіти.

За умов індивідуалізації освіти змінюється вектор систематизації отриманих знань у дистанційній освіті: актуалізується об'єкт тримання нових знань, більшої розгалуженості набувають вектори становлення загальних та фахових компетентностей фахівця, змінюється формат конференцій, консультацій, форм та методів роботи зі студентами.

Тому запровадження діяльнісного підходу сприятиме вираженню активності суб'єкта та створеного інтегрального освітнього середовища, у рамках яких розвивається особистість, готова комунікувати та співпрацювати на основі діалогу.

У дистанційному навчанні є місце ситуації успіху через прагнення вершин у особистісному та професійному зростанні під час участі у наукових конференціях, круглих столах, івент-майстернях, у зустрічах провідних фахівців освітньої сфери, поглиблених практикумів. Розгляд професійної підготовки студентів був не повними без запровадження *системного підходу*, що є закономірною для всіх явищ, процесів, подій буття. В освітній діяльності саморозвиток спонукає суб'єкта до розкриття та пошуку нових інструментів співробітництва з іншими людьми, прагнення бути лідером, соціальне визнання у команді тощо [4, с. 128].

Логічним є при організації освітнього процесу у дистанційному форматі перенесення уваги з процесу навчання на його результат; орієнтація змісту й організації навчання є *компетентнісний підхід*, що дозволяє визначити готовність випускника вищої школи до реалізації професійних функцій, його подальшого особистісно-професійного розвитку, громадської позиції.

Як свідчить аналіз сучасної педагогічної літератури, формування компетентного випускника спонукає до застосування в професійній освіті *інтегративних підходів*, у основу яких покладено взаємопроникнення знань та практичних умінь з суміжних галузей.

Сучасна вища школа звертає увагу на *творчий підхід у навчанні*, який уможливорює визначення тих особливостей індивіда, які спрямовані на розкриття нестандартних інноваційних ідей та рішень у освітньому просторі.

Учені різних часів розглядають творчість як основу («креативне ядро»), що спонукає людину до саморозвитку (Дж. Гілфорд, А. Маслоу, К. Тейлор, Е. Торренс та ін.). Реалізація методології *творчого підходу у самонавчанні* передбачає створення такого дистанційного простору, у якому студент стає співтворцем принципово нових ідей, частиною спільноти, яка формує інтелектуально-культурний потенціал.

Отже, поняття *«професійного саморозвитку»* визначаємо як фахову компетентність студента, що характеризується ефективністю самостворення, поглиблення знань та умінь, активній пізнавальній позиції у самонавчанні, самостійній роботі [5, с.127]. Саморозвиток особистості включає як мотивацію до самонавчання, так і цінності людини, тобто яке місце освіти у життєвому світогляді здобувача вищої освіти.

Зокрема, спираючись на праці вчених (Г. Волинка, І. Зязюн, І. Іванов, М. Лазарєв, В. Лозова, В. Муляр, Н. Тарасевич та ін.), окреслено розвиток вольових якостей студентів, що забезпечить ефективну підготовку до професійного саморозвитку у просторі дистанційної освіти, а саме: цілеспрямованість, витримку, наполегливість тощо. Творчий підхід допомагає виразити самодіяльність при виконанні професійних функцій потребують сформованої пізнавальної активності, прагнення здобувати знання, вміння володіти ними у змішаному форматі online – offline. Адже студент постійно уточнює цілі саморозвитку, формує засоби їхнього досягнення, підбирає форми і методи, коригує засоби, а досягнувши певних результатів, ставить перед собою нові цілі, уточнює головну мету.

Зважаючи на складність окресленої проблеми, враховуючи опитування студентів, які навчаються на дистанційній формі навчання – категорія «готовність до професійного саморозвитку студентів» є інтегративним поєднання наступних компонентів: вольового, когнітивного та творчого.

Вольовий компонент саморозвитку студентів становить ядро активної цілес-

прямованості на результат [6]. Становлення мотиваційної сфери здобувачів освіти передбачає формування позитивного ставлення до професійної діяльності, забезпечує вектор особистісно-професійних трансформацій, рефлексивних переосмислень [6]. Структурні елементи вольового компонента дозволяють з'ясувати характерні для мотиваційної готовності ознаки, що обумовлюють можливість її формування та діагностики. Ціннісні орієнтації є внутрішнім регулятором діяльності майбутнього фахівця, що характеризують його професійні інтереси, ідеали, світоглядні установки, які перетворюються на *мотиви* саморозвитку. Наприклад, потреба у відчутті власної компетентності може стати підґрунтям до створення захищеності у сформованій «Я – концепції». Важливою ознакою й необхідністю у самовдосконаленні вважаємо сформованість емоційно-вольової сфери студентів, рівень емпатії, пізнавальну активність, що спрямовує дії педагога й організовує вибір мотивів, цілей досягнення поставлених освітніх завдань.

Інформаційний компонент саморозвитку студентів представлений системою загальних психолого-педагогічних, методичних знань, що характеризують здобувача як неповторну особистість, що є активним споживачем інформаційних ресурсів

Засвоєння системи знань допоможе творчій особистості студента зреалізувати свої професійні функції, а також підвищити загальний інтелектуальний рівень, що є важливим чинником ефективної самореалізації. Готовність студентів до професійного саморозвитку можлива за умов отримання знань про особливості майбутньої професії; оволодіння різними формами та методами організації самонавчального процесу, спрямованості на духовні цінності та постійне інформаційне поповнення знань.

Творчий компонент саморозвитку студентів відображає їхню практичну готовність до реалізації стратегії професійного саморозвитку, що є формою синтезу теоретичних знань та креативних рішень під час практичної підготовки, проходження практики тощо.

Система практичних умінь і навичок учителя у сфері професійного саморозвитку стала основою окремих видів його самоактивності [7, с.171]. Так, провідними ми вважаємо такі вміння: *самоосвітні*, що надають можливість вивчати передовий педагогічний досвід; *самопізнавальні*, які базуються на володінні системою шляхів і засобів самопізнання власного «Я»; *самотворчі*, котрі дозволяють розвивати професійно значущі риси, якості, вміння; самоа-

ктуалізаційні, які реалізують власну життєву стратегію та здійснюють творчий педагогічний пошук; самоорганізаційні, що визначають цілі та створюють сприятливі умови для власної активності на основі самоконтролю, самоаналізу та самооцінки власних результатів професійного саморозвитку [8, с. 46].

Визначаючи *мотивацію готовності студентів* до професійного саморозвитку, ми доводимо, що категорія «саморозвиток» є внутрішнім, мотиваційним процесом, направленим на досягнення конкретної мети.

Підготовка студента до професійного саморозвитку безпосередньо пов'язана з формуванням вольових якостей, які забезпечують готовність до педагогічної діяльності як свідоме управління людиною своєю активністю та поведінкою, що виявляється в прийнятті рішення, подоланні труднощів і перешкод на шляху досягнення мети, виконання поставлених дидактичних завдань вищої школи.

Важливо, що у підготовці студентів до практики визначає готовність до здійснення креативних неординарних задач, рівень творчої активності та креативності. Творчі особисто-професійні якості особистості проявляються в здатності до створення нового, нестандартному розв'язанні завдань, при участі у імпровізації, експромті, дистанційному проекті, колективній роботі. Серед основних фахових умінь, необхідних для здійснення професійного саморозвитку студентів у дистанційній освіті визначаємо: діагностичні вміння пізнавального й аналітичного характеру, що забезпечують здатність магістра до самовдосконалення та професійного зростання; проєктивні вміння, які дозволяють створювати об'єкт як певну цілісність уяви та прогнозувати майбутній фах; конструктивні вміння, котрі передбачають здатність створювати програму самовдосконалення; рефлексивні вміння, що містять дії, спрямовані на виконання самоаналізу творчих досягнень.

Отже, *готовність до професійного саморозвитку студентів* – це процес, що характеризується позитивним ставленням до фаху, прагненням до неперервного самовдосконалення, оперування ІКТ-засобами навчання, тобто персональною інформаційною мобільністю, має чітку структуру та критерії, які в у мовах дистанційного навчання набули нового бачення та сенсу.

Дистанційна платформа слугуватиме розкриттю потенційних можливостей, зокрема засвоєнню іноземної мови, компаративістичних процесів в освіті, появі нових ідей з метою покращення процесу навчання в вищій школі. Міжнародні проєкти

стають спонукальними засобами набуття професійних здатностей, визнання студентів у спільноті, вираження їхньої творчої активності, гнучкості тощо.

Засвоєння передового педагогічного досвіду як комплекс дій фахівця, спрямоване на всебічне вивчення й творче використання нових ідей та технологій, інтеграцію вимог стейкхолдерів до практичної підготовки, зокрема проєктної діяльності [9, с. 16].

Так цікаво та змістовно наповнено практичну підготовку студентів в Українському державному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, де враховано принципи та етапи проведення різноманітних студентських заходів. Наприклад, міжнародний проєкт: «*Зміни педагогічних факультетів та університетів у XXI столітті*», був спрямований на підготовку фахівців у XXI столітті, експертну внутрішню оцінку вищих навчальних закладів, інтернаціоналізацію університетів та підготовку студентів до участі у міжнародному проєкті (вивчалася мета, завдання, типи, види тощо).

Цікавим виявився міжнародний проєкт «*Розвиток культури демократії в педагогічній освіті в Україні, Норвегії та Палестині*», який ставив за мету підвищення якості освіти в Україні, Норвегії та Палестині, обмін освітніми знахідками через розвиток демократичної культури викладання, свобод, толерантності в взаємодії «викладач-студент». Студенти аналізували найкращі практики впровадження демократичної культури в роботу з громадами.

Не менш значимим є проєкт: «*Соціальна згуртованість в освіті і врядуванні: Європейські студії*». Він знайомить з розробкою нових курсів у галузі дослідження європейської соціальної згуртованості, враховуючи розробку методології та методів дослідження, студенти були залучені до експериментальних програм з професійної майстерності для лідерів громадянської спільноти та керівників державних адміністрацій.

Вже традиційним став міжнародний проєкт Жана Моне «*Європейські цінності різноманіття та інклюзії для сталого розвитку*». Він був спрямований на дослідження основних питань європейських студій стосовно загальнолюдських цінностей та способу їх впровадження в українську освітню систему для сталого розвитку населення. Одним з основних напрямків проєкту є обговорення та підвищення обізнаності щодо цінностей, розвитку людського потенціалу, збільшення різноманітності та інклюзії всередині освітніх спільнот, а також корпоративна соціальна відповідальність та соціальна залученість закладів

вищої освіти у громаді, регіоні, державі для спільного сталого розвитку та підтримки реформ. Студенти відвідували літню школу, де проводилися тренінги та воркшопи від європейських експертів проекту з університету Генуї (Італія) та Університету Жиліна (Словаччина).

Серед вагомих проектів для студентської молоді: *«Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій»*. На сьогодні зростає розуміння необхідності розбудови освітніх мереж з колегами за кордоном. Навчання відбувалося у формі відвідування європейських студій. Завданнями проекту було залучати молоде покоління дослідників до вивчення спеціальностей, яких потребує сучасний ринок праці, представлення тих напрямів підготовки, яких немає у вищій школі ЄС.

Звісно, що міжнародні проекти для студентів потребують організації та проведення спільних веб-конференцій та \ або круглого столу, вебінарів; вони актуалізують досвід соціальних інновацій в освіті, що заснована на цінностях і громаді, побудові усвідомленого громадянського суспільства. Інноваційним для вітчизняних студентів був досвід європейської освітньої політики у сфері соціальних інновацій та інклюзії, принципи та стандарти інклюзії та загальних цінностей у системі вищої освіти.

У Військовому інституті КНУ імені Тараса Шевченка щороку проводиться Міжнародна науково-практична конференція «Військова освіта та наука: сьогодення та майбутнє». Конференція відбувається щорічно з 2012 року. Особлива увага приділяється молодим вченим, ад'юнктам, студентам та слухачам, які тільки вступають у тернистий шлях науки та випробовують свої перші результати наукової діяльності. Також велика увага надається секції «Актуальні проблеми лінгвістичного забезпечення Збройних сил України», яка наразі є однією з найактуальніших, адже йде непинний розвиток міжнародної комунікації, під час якої повстають питання для подальшого їх вирішення, ідеї для яких надають молоді вчені.

У КЗКОР «Білоцерківському гуманітарно-педагогічному фаховому коледжі» викладачі катедри педагогіки і психології дошкільної та початкової освіти згідно з наказами МОН України (№ 1454 від 26.12.2018 р., № 209 від 14.02.2020 р., № 928 від 26.08.2021 р., № 1005 від 10.11.2022 р.) беруть участь у програмі імплементації модулів «Навчання через гру» (спеціальність 012 Дошкільна освіта) та «Діяльнісний підхід в початковій школі» (спеціальність 013 Початкова освіта) в межах проекту «Сприяння освіті» (Меморан-

думу про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та фондом The LEGO Foundation (королівство Данія).

Укладено угоди: про співпрацю з Університетом економіки м. Бидгощ (Польща); про участь студентів у міжнародних проєктах спільно з Всеукраїнським інститутом розвитку інтелекту людини, проєкті «Викладання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах Київської області» за підручниками видавництв «Macmillan», «Longman», «Oxford University Press», «Cambridge University Press», «Express Publishing. Організовано навчання здобувачів освіти польської мови за програмою подвійних дипломів, налагоджено співпрацю з міжнародною громадською організацією «Світова Молодіжна Спільнота» з метою вивчення корейської мови викладачами і студентами коледжу, сприяння академічній мобільності студентів закладу. Студенти закладу мають змогу безкоштовно слухати курси найкращих викладачів університетів світу на платформах Udemy, Coursera, Labster.

Тому досвід, яким діляться заклади вищої освіти є цінним, адже доводить, що творча самореалізація вітчизняних студентів у дистанційному форматі є успішною: стимулює творчий пошук, колективну роботу, формує комунікативні навички та мобільність здобувачів вищої освіти. Проєктна діяльність розкриває горизонт міжвузівського спілкування, насичує гуманістичним потенціалом та духовними цінностями як для викладачів, так і для студентів, дозволяє вільно спілкуватися із зарубіжними освітянами, авторами освітніх методик та концепцій. Такий підхід сприятиме задоволенню особистих та професійних цінностей студентів, їх закріплення у активній дії на практиці.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Сьогодні простір вищої школи має стати майданчиком для розвитку творчої ініціативи студентів, зокрема і у дистанційному форматі. Роль викладача урізноманітнюється від консультанта до тьютора-наставника для професійного становлення молодіжного фахівця. Сьогодні викладач як ніколи має бути авторитетом, зокрема і в дистанційному форматі, що координує програму професійного саморозвитку студентів, спираючись на європейський досвід. Звичайно, що це строює певні труднощі і вимагає від викладача посиленої уваги до форм та методів співпраці зі студентами. Імплементація педагогіки партнерства як рівних «суб'єкт-суб'єктних» відносин, авторські методики самонавчання сприятимуть індивідуальній траєкторії персонального розвитку студен-

та як вияв його внутрішнього змодельованого творчого процесу «Я в майбутній професії» засобами дистанційного навчання.

Тому, формування професійного саморозвитку студентів у вищій школі потребує нових підходів та принципів, практичної реалізації під час інтерактивних заходів, у тому числі і у дистанційному форматі. Нова філософія освіти має спиратися на самостійність та самоактивність суб'єкта навчання, що вільно оперує та володіє ІКТ-інструментарієм, різними формами роботи з інформацією.

Список бібліографічних посилань

1. Сбруєва А. Суспільство знань. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 887–888.
2. Вівчарик Т.П., Дмитренко А.Н. Методи діагностики та формування у молодих жінок установок на самореалізацію. Чернівці: Прут, 1999. 56 с.
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: наук.-метод. посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
4. Загальна психологія: навч. посібник / О. Скрипченко, А. Долинська, З. Огороднійчук та інші. Київ: АПН, 1999. 463 с.
5. Дубровіна І.В., Оболонник Д.Ю. Використання інформаційно-комунікативних технологій у діяльності педагога-дорадника. *Молодь і ринок*, 2022. № 7–8 (193–194), липень-серпень. С. 127–131.
6. Дубровіна І.В. Індивідуальна самоосвітня діяльність як спосіб розвитку творчої індивідуальності вчителя музики в системі післядипломної освіти. *Народна освіта: електронне наукове фахове видання*, 2014. Вип. №2(23). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2390
7. Вітковська О.І. Професійне самовизначення як життєва проблема особистості. *Педагогіка і психологія*, 1998. №3. С.171–179.
8. Семиченко В.А. Пріоритети професійної підготовки в сучасному вузі. *Професійна творчість в сис-*

темі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів: зб. наук. праць. Київ-Запоріжжя, 1997. С. 46–48.

9. Ваніленко Т.В. Основи професійного самовдосконалення педагога: методичні рекомендації. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. 20 с.

References

1. Sbrueva, A. (2008). Knowledge Society. In Kremen, V.G. (Editor-in-Chief) *Encyclopaedia of Education*. Kyiv: Urincom Inter. PP. 887–888.
2. Ovcharik, T.P., Dmitrenko, A.N. (1999). Methods of Diagnosing and Forming Self-Realisation Attitudes in Young Women. Chernivtsi: Prut Publishing House. 56 p.
3. Bekh, I.D. (1998). Personality-oriented Upbringing: science-method. manual. Kyiv: Institute of Teaching Content and Methods. 204 p.
4. Skripchenko, A., Dolinska, L., Ohorodniychuk, Z. et al. (1999). General Psychology: textbook. Kyiv: APS. 463 p.
5. Dubrovina, I.V., Obolonnik, D.Y. (2022). The use of information and communication technologies in the activities of a teacher-advisor. *Youth and market*, 7–8(193–194): 127–131.
6. Dubrovina, I.V. (2014). Individual self-education as a way to develop the creative individuality of a music teacher in the system of postgraduate education. *Public education: electronic scientific publication*, 2(23). Retrieved from https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2390
7. Vitkovskaya, O.I. (1998). Professional self-determination as a personal life problem. *Pedagogy and Psychology*, 3: 171–179.
8. Semichenko, V.A. (1997). Priorities of Professional Training in Modern Higher Education. *Professional Creativity in the System of Training and Retraining of Pedagogical Staff*: collection of scientific papers. In I.A. Zyasiun, V.V. Kryzhko, N.G. Nichkalo, T.I. Sushchenko (Eds.). Kyiv-Zaporizhia. PP. 46–48.
9. Vanilenko, T.V. (2005). Fundamentals of professional self-improvement of a teacher: Methodological recommendations. Kyiv: M.P. Dragomanov National Pedagogical University. 20 p.

DUBROVINA Irina

PhD in Pedagogy, Associate Professor, researcher,
V. Vernadsky National Library of Ukraine

LIUDVIK Victoriia

Associate Researcher, Research Centre of the Military Institute,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

RUZHITSKY Valeriy

PhD in Pedagogy, Acting Director,
Municipal institution of the Kyiv Regional Council "Bila Tserkva Humanitarian and Pedagogical Professional College"

SHAPING STUDENTS' PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT AS A TOPICAL PROBLEM OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION

Summary. *The increasing role of the humanization of education and the increased focus on the world of the individual focuses attention on 'self-development' as an independent activity of students in distance education. The process of reorienting higher education towards ideas of self-development creates significant difficulties in methodologically understanding concepts that change their meaning in line with the new values of humanitarian knowledge. The concept of 'self-development' is related to the development of 'selfhood'; finding one's place in society. The implementation of personality-centred approach to learning recognizes the student's personality as a subject of the educational process. This implies the development of self-development strategies that aim to continuously enrich students' experience of creativity and form a mechanism for personal self-actualization. Attention of the education system to individuality and freedom of the individual is possible only with "reorientation of its content towards self-development of the individual as the basis of the dynamics of the society". Self-activity of the individual: by creating something meaningful for others a*

person changes himself/herself, creates his/her own personality, based on creative principles regarding individual uniqueness and uniqueness of an individual. The significance of the creative abilities of an individual, which enhance the possibilities of the process of creative self-development, is outlined. Personality can be changed through self-awareness, resulting in a possible representation of the capacity for self-development. The category 'self-development' is a person's desire and realizable ability to develop oneself, activity in self-education, search for optimal spheres of self-realisation. The function of the higher education teacher is to purposefully create the conditions for the diverse development and self-development of the student. Therefore, the definition of "self-development" has a conscious and purposeful nature, filling the space of higher education with new content, is becoming increasingly important for the modern educational process. Among traditional views on the category of "self-development", scientists consider it as an individual's own activity in changing himself/herself, enriching his/her spiritual needs, creativity, the whole

personal potential. The scientific category "professional self-development" as a component of specialist's professional competence is defined as a purposeful process of personal and professional growth by improving professionally significant qualities, skills and abilities and implementing creative abilities. The readiness for professional self-development of students is defined as an integrative combination of the following components: volitional, cognitive, and creative. Innovative methods of self-learning will contribute to the individual trajectory of student's personal development as a manifestation of

his/her internal modeled creative process "I am a future professional".

Keywords: creative personality; higher education applicant; self-development components; self-development strategies; post-industrial society; distance education; higher school; active cognitive position of personality; European integration processes.

Одержано редакцією 23.04.2023
Прийнято до публікації 12.05.2023